

Pk-yritysten toimintaympäristö

Pk-toimintaympäristökyselyn tulokset

20.11.2014

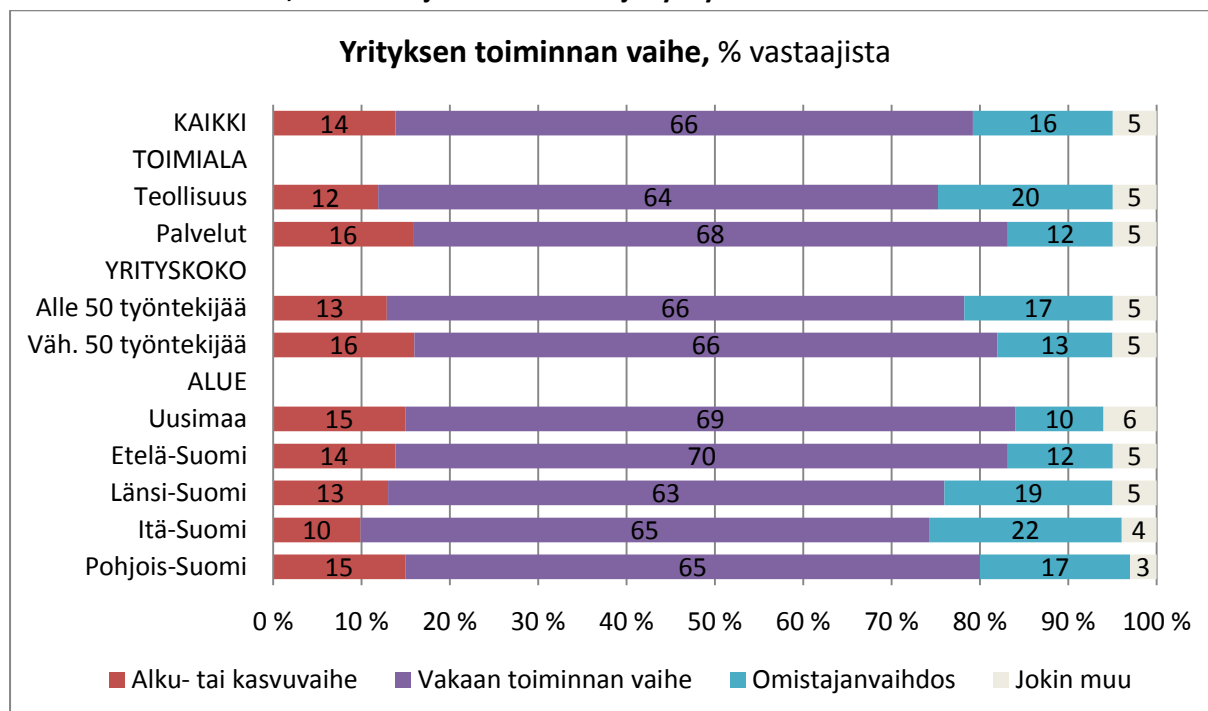
Tähän raporttiin on tiivistetty tulokset pk-toimintaympäristökyselystä, jonka EK teki jäsenistölleen marraskuussa 2014. Aineisto on edustava otos EK:n jäsenyrityksistä, joista 96 prosenttia on pk-yrityksiä. Kyselyn taustoista kerrotaan tarkemmin raportin viimeisellä sivulla.

1 Omistajanvaihdos ajankohtainen peräti 15 000 yrityksessä

Tilastokeskuksen mukaan noin kolmannes kaikista yrittäjistä on yli 55-vuotiaita. Lisäksi yrittäjät ovat keskimäärin palkansaajia iäkkäämpiä – on vain ajan kysymys, milloin jo kauan ennustettu omistajanvaihdosten pato alkaa murtua. Viitteitä omistajanvaihdosten konkretisoitumisesta on saatu jo parin viimeisen vuoden aikana ja tuore pk-toimintaympäristökysely ei ainakaan lievennä näitä odotuksia.

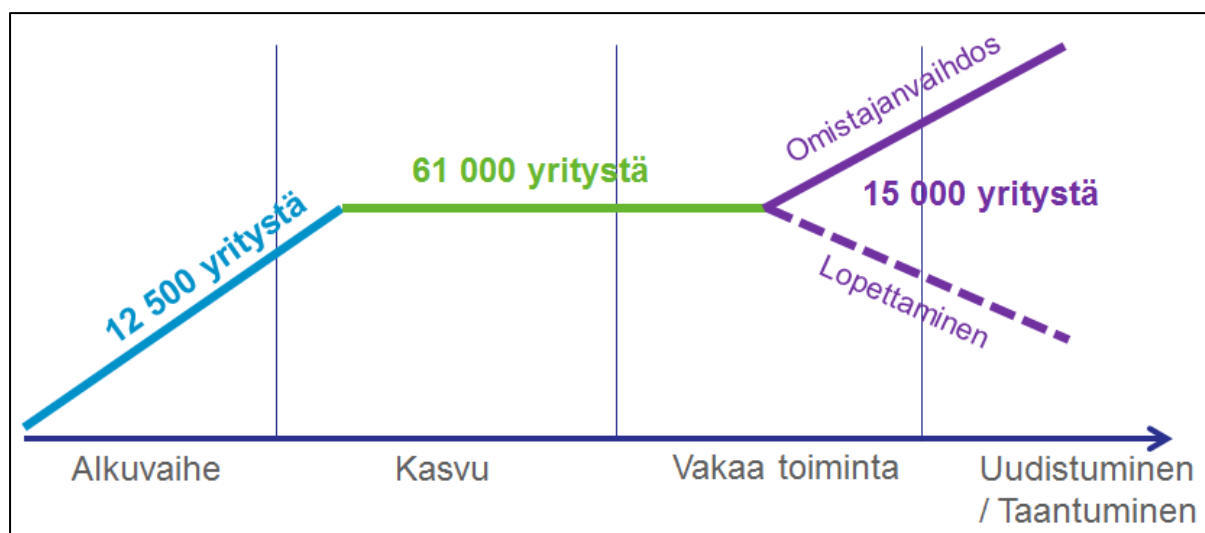
Pk-toimintaympäristökyselyyn vastanneista yritysjohtajista 16 prosenttia ilmoitti, että omistajan- tai sukupolvenvaihdos oli kyselyhetkellä ajankohtainen (kuva 1). Teollisuusyrityksistä jopa viidenneksessä omistajanvaihdosta suunniteltiin tai toteutettiin parhaillaan. Huomionarvoista on myös se, että omistajanvaihdosten suhteellinen merkitys näyttäisi korostuvan Uudenmaan ja Etelä-Suomen ulkopuolella sekä maaseudulla. Alueellisia tuloksia selittävät muun muassa erot väestön ikärakenteessa, työmahdollisuuksissa ja kasvunäkymissä.

Kuva 1. Eri kokoluokan, toimialan ja alueen vastaajat yrityksen elinkaarella

Ymmärrettävästi selvä enemmistö kaikista pk-työnantajayrityksistä on toimintansa jo vakiinnuttaneita. Kaikista pk-työnantajista alku- tai kasvuvaiheessa on arviolta noin 12 500 ja vakaan toiminnan vaiheessa 61 000 yritystä. Sen sijaan omistajanvaihdostilanteessa on noin 15 000 yritystä, mikä on lähes 1 000 yritystä enemmän kuin noin vuosi sitten¹. (Kuva 2.)

Kuva 2. Pk-työnantajayritysten lukumäärä yrityksen elinkaarella

Omistajanvaihdoksia koskevia lukuja tulkittaessa on huomattava, että 15 000 yritystä sisältävät sekä perheyriyten sukupolvenvaihdokset, yritysmyyntit ulkopuolisille että muut yritysjärjestelyt. Tässä tutkimuksessa näitä erilaisia yritysten luopumistapoja ei tarkasteltu erikseen, mutta aikaisemmissa EK:n selvityksissä noin kolmasosa kaikista omistajanvaihdoksista on ollut sukupolvenvaihdoksia ja kaksi kolmasosaa muita yrityskauppoja ja -järjestelyjä.

Kaiken kaikkiaan omistajanvaihdoksia voidaan pitää myös yritysten uusiutumisen pullonkauloina, mikäli yritys ei pääse siirtymään uusiin käsiin. Usein esimerkiksi yrityksen johtaminen monipuolistuu ja kasvutavoitteet yleistyvät uuden yrittäjäpolven tai yrityskaupan myötä. Samaan aikaan monet yrittäjistä kuitenkin painivat sen tosiasian kanssa, etteivät löydä yritykselleen jatkajaa. Tällöin ainoaksi vaihtoehdoksi jää yleensä toiminnan lopettaminen.

¹ Aineiston analysoimisessa hyödynnettiin yrityskoon mukaan laskettuja ns. korotettuja painokertoimia, joiden avulla tulokset ovat yleistettävissä pk-työnantajayrityksiin Suomessa.

2 Suomessa 19 000 vientiyritystä

Säännöllistä vientiä tekevien yritysten lukumäärä on pk-toimintaympäristökyselyjen perusteella säilynyt viime vuosina suhteellisen vakaana eli noin 19 000 yrityksessä. Vuoden 2008 lopulla puhjenneen finanssikriisin jälkeen vientiyritysten määrä lisääntyi melko nopeasti, mutta on sittemmin pysähtynyt. Toisaalta vähäistä ja usein epäsäännöllistä vientiä tekevien yritysten määrä on mm. Tullin tilastojen mukaan edelleen kasvussa. Esimerkiksi vuonna 2013 tavaravientiä tekeviä yrityksiä oli ulkomaankauppatilastoissa yli 20 000 kappaletta.

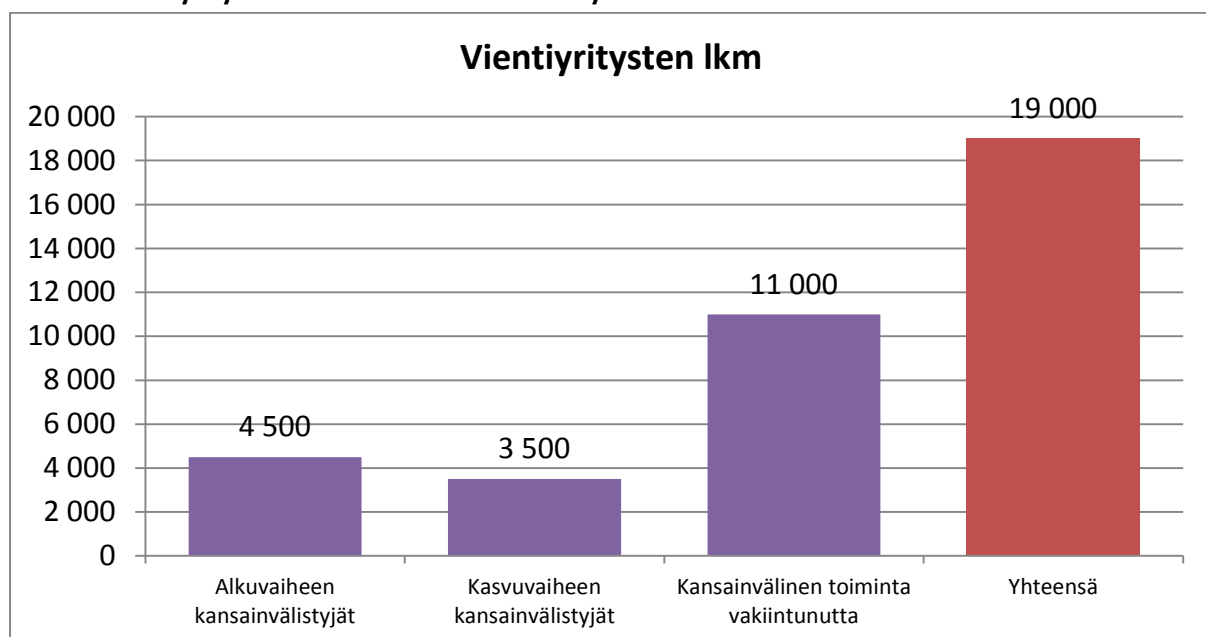
EK:n toimintaympäristökyselyn valossa huomio kiinnittyy siihen, että vientiyritysten enemmistöllä kansainvälinen toiminta on jo vakiintunutta. Näillä yrityksillä viennin osuus liikevaihdosta on usein suuri, mutta kokonaisvolyymit voivat silti jäädä melko pieniksi.

Toisessa ääripäässä neljäsnes pk-työnantajista on kansainvälistymisensä alkutaipaleella. Alkuvaiheen kansainvälistyjien liikevaihdosta usein selvästi alle 10 prosenttia tulee viennistä ja ulkomaankauppa on pienimuotoista.

Kansantalouden näkökulmasta keskeisiä kysymyksiä on kaksi:

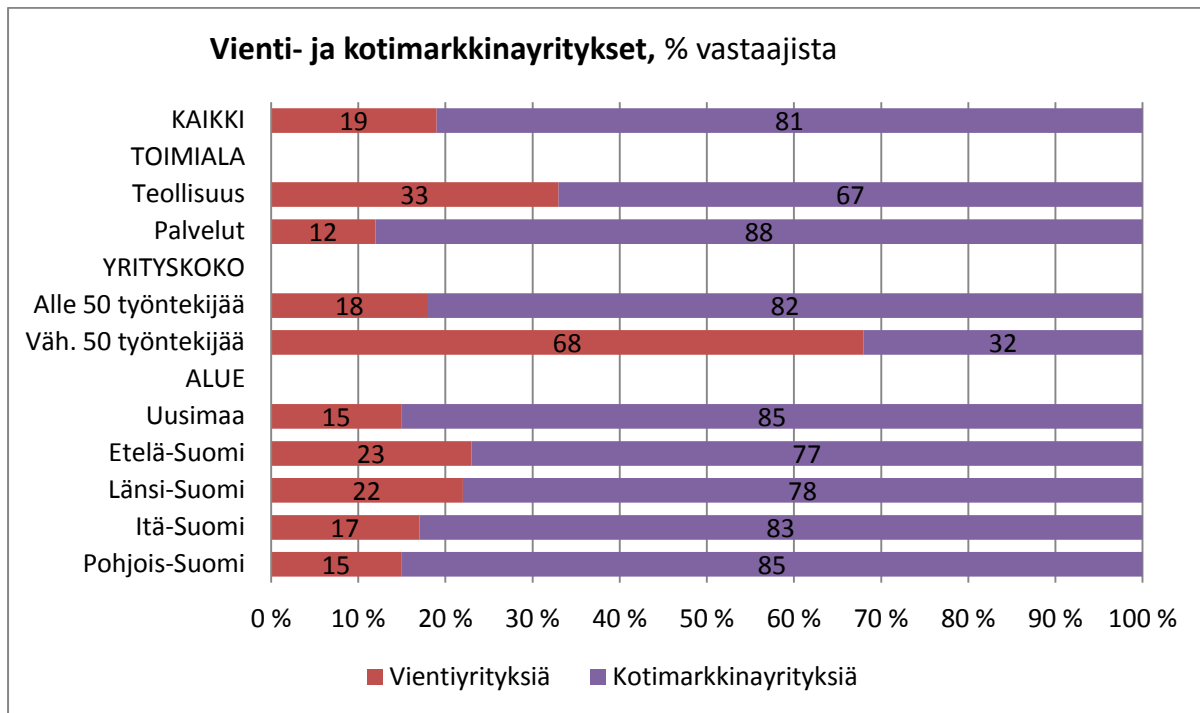
- miten voidaan auttaa vientitoimintansa vakiinnuttaneita pk-yrityksiä kasvattamaan vientivolyymejaan
- miten voidaan auttaa alkuvaiheen viejiä vakiinnuttamaan asemiaan kansainvälisillä markkinoilla.

Kuva 3. Vientiyritysten lukumäärä kansainvälistymisen eri vaiheissa

Valtaosa kaikista pk-yrityksistä toimii edelleen pelkästään kotimarkkinoilla. Kaikista pk-työnantajista noin viidennes harjoittaa vientiä ja loput keskittyvät kotimarkkinoiden tyydyttämiseen. Ulkomaan toiminnot ovat tavallisempia teollisuudessa kuin palveluissa ja niiden todennäköisyys lisääntyy yrityskoon kasvaessa. Teollisuusyrityksistä kolmannes ja keskisuurista yrityksistä yli kaksi kolmasosaa käy tällä hetkellä suoraa ulkomaankauppaa. (Kuva 4.)

Kuva 4. Vienti- ja kotimarkkinayritykset päätoimialoilla, eri kokoluokan yrityksissä ja alueilla

Alueellisesti tarkasteltuna vientiyrityksiä on toimintaympäristöaineiston perusteella suhteellisesti eniten Etelä- ja Länsi-Suomessa. Uudellamaalla vientiyritysten lukumäärä on suurin, mutta suhteellinen osuus jää hieman pienemmäksi. Tämä johtunee alueen yrityskannan kirjavuudesta ja siitä, että alueella on paljon palvelualan yrityksiä ja uusyrityttäjiä. Itä- ja Pohjois-Suomessa taas pk-yritysten vienti voi olla korostuneen alihankintakeskeistä ja välilliseen vientiin painottunutta. Alueellisia tuloksia tarkasteltaessa on kuitenkin muistettava, että ne ovat vastausten rajallisuuden vuoksi luonteeltaan suuntaa-antavia.

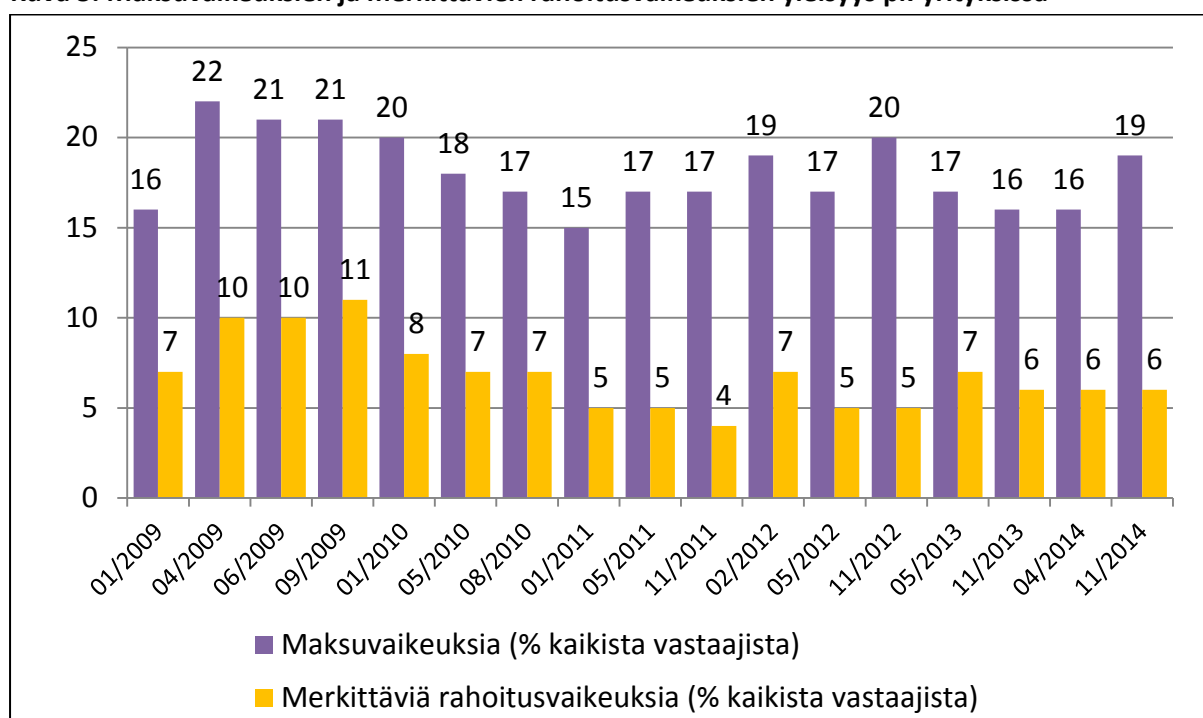
3 Maksuvaikeudet kasvussa

Vastaajista hieman yli kolmannes oli hakenut ulkoista rahoitusta toimintaansa edellisen 6 kuukauden aikana. Näistä yrityksistä 74 prosenttia oli saanut hakemansa rahoituksen kokonaan ja 21 prosenttia osittain. Noin 5 prosenttia vastaajista oli jäänyt kokonaan ilman hakemaansa rahoitusta.

Tulokset ovat samansuuntaisia Euroopan keskuspankin tekemien havaintojen kanssa ja osoittavat, että Suomessa rahoituksen saatavuus ei ole yhtä suuri kasvun este kuin monissa muissa euromaissa. EKP:n tuoreimman tutkimuksen mukaan koko euroalueella noin 65 prosenttia yrityksistä sai hakemansa rahoituksen kokonaan ja vastaavasti 13 prosentilla rahoitushakemus hylättiin².

Samalla on kuitenkin huomattava, että myös Suomessa merkittävistä rahoitusvaikeuksista kärsivien yritysten osuus on tällä hetkellä kaksinkertainen verrattuna tilanteeseen ennen vuoden 2008 lopussa puhjennutta finanssikriisiä. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että kaikista työnantajayrityksistä noin 6 prosenttia oli kohdannut merkittäviä rahoitusvaikeuksia edellisen puolen vuoden aikana³. (Kuva 5.)

Kuva 5. Maksuvaikeuksien ja merkittävien rahoitusvaikeuksien yleisyys pk-yrityksissä

Erytisen huolestuttavaa on se, että maksuvaikeudet ovat erittäin yleisiä ja lisääntyneet viime kuukausina. Toimintaympäristökyselyyn vastanneista työnantajista jopa 19 prosentilla oli ollut ainakin jonkinasteisia maksuvaikeuksia. Osuus on suurin kahteen vuoteen ja lähentelee vuoden 2009 korkeimpia lukuja. Tulokset ovat linjassa muun muassa Asiakastiedon tilastojen kanssa, joissa maksuhäiriöisten yritysten lukumäärä on ollut kasvussa.

² <https://www.ecb.europa.eu/stats/money/surveys/sme/html/index.en.html>

³ Merkittäviä rahoitusvaikeuksia kohdanneiden joukossa on myös pieni ryhmä ns. lannistuneita lainaajia (discouraged borrowers), jotka alustavasti kartoittavat lainansaantimahdollisuuksiaan, toteavat ne heikoiksi eivätkä koskaan edes varsinaisesti hae ulkoista rahoitusta.

Maksuvaikeuksien yleistymisestä huolimatta yritysten välinen keskimääräinen maksuaika on säilynyt suunnilleen ennallaan, noin 29 päivässä. Hajonta yritysten ja toimialojen välillä on kuitenkin suurta ja lähes kolmannes kaikista pk-työnantajista ilmoitti odottavansa maksua asiakkailtaan keskimäärin yli kuukauden.

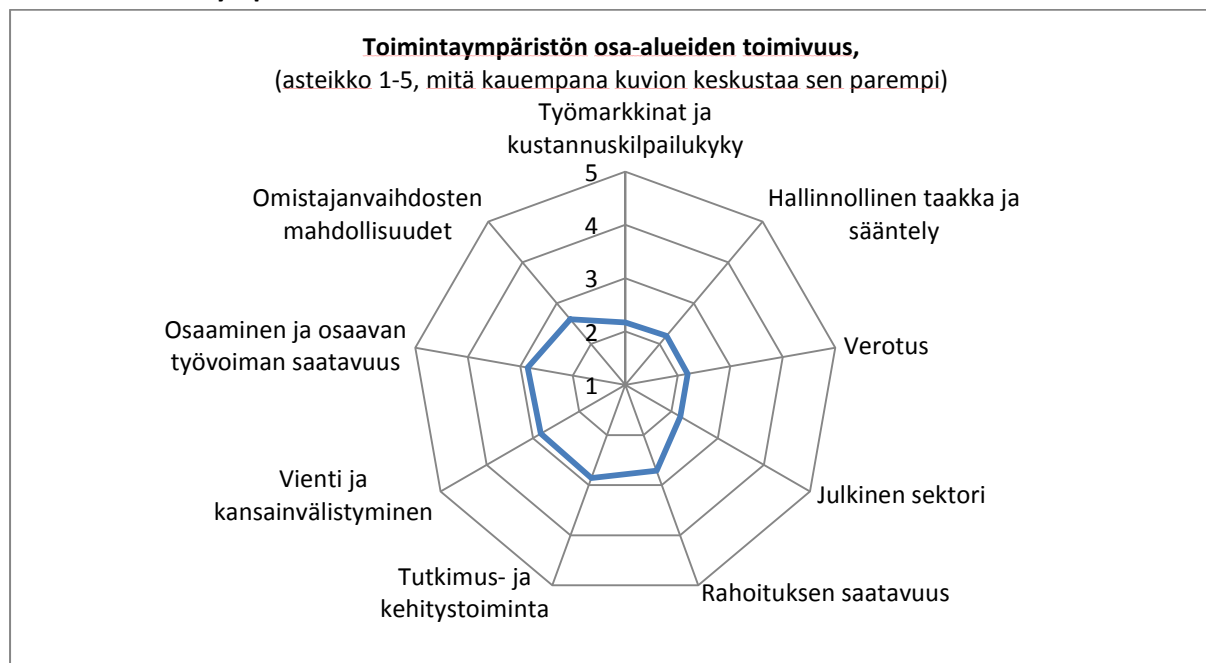
Toistaiseksi vaikea maksuvalmiustilanne ei kuitenkaan näy vielä konkurssitilastoissa, sillä yritysten konkurssit ovat Tilastokeskuksen viimeisempien tietojen mukaan pikemminkin vähentyneet kuin lisääntyneet. Samalla on kuitenkin huomattava, että yrityksiä on viime aikoina lopetettu yhä kiihtyvän tahtiin, kun taas aloittaneiden yritysten määrä on ollut laskussa.

4 Kustannus- ja säädösympäristö raskaita

Marraskuun toimintaympäristökyselyssä tiedusteltiin myös yritysjohtajien mielipiteitä yritysten kustannus-, säädös- ja resurssiympäristön nykytilasta. Yrittäjien näkemys on synkkä: toimintaympäristön tilaa arvioidaan kokonaisuudessaan heikoksi ja vastaajat ovat näkemyksissään hyvin yksimielisiä.

Erytisesti kustannus- ja säädösympäristön koetaan jarruttavan yritysten kehittämistä. Suurin kritiikki kohdistuu työn heikkoon kustannuskilpailukykyyn, korkeaan hallinnolliseen taakkaan ja yrittämisen puutteellisiin kannustimiin. Toisin sanoen pk-yrittäjät peräänkuuluttavat maltillisia palkkaratkaisuja, byrokratian purkamista ja verotuksen johdonmukaisuutta. (Kuva 6.)

Kuva 6. Toimintaympäristön osa-alueiden toimivuus

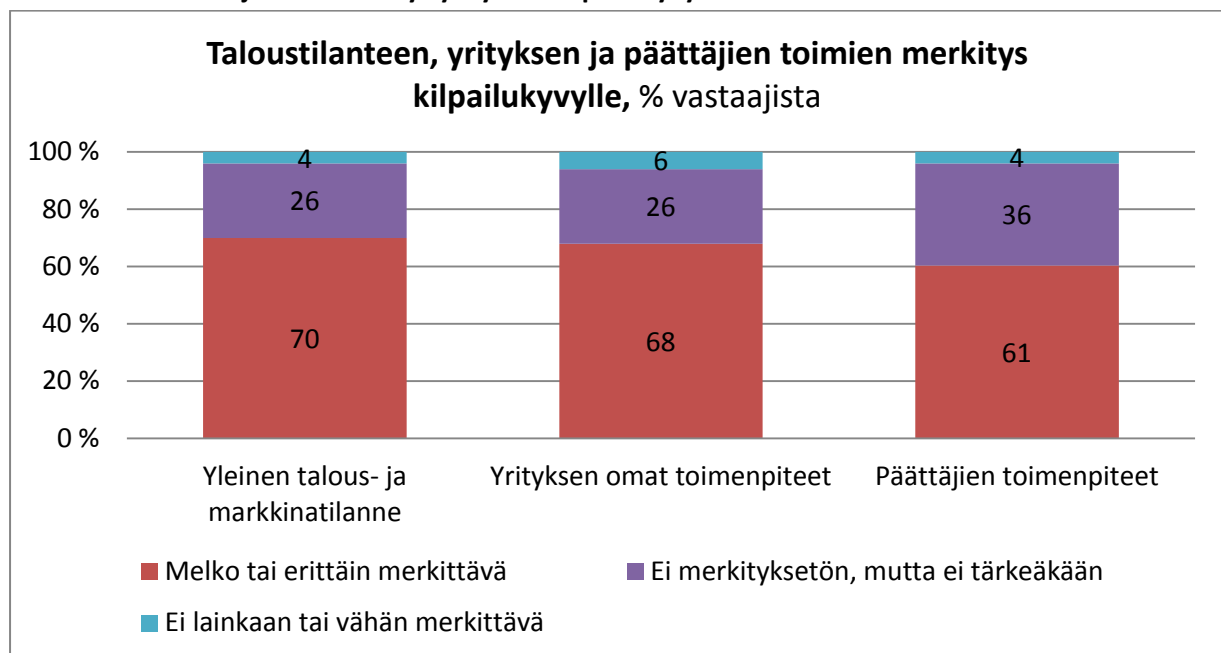

Sen sijaan resurssiympäristöä arvioitiin jonkin verran kustannus- ja säädösympäristöä myönteisemmin. Esimerkiksi kansainvälistymiselle ja innovaatioille toimintaympäristö tarjoaa tulosten valossa kohtuullisia edellytyksiä. Myös henkilöstön osaamista arvostetaan ja osaavaa työvoimaa on saatavilla. Pk-työnantajien vastauksissa ei ollut merkittäviä eroja eri toimialojen välillä tai eri kokoluokan yrityksissä.

Yrityksistä noin 70 prosenttia arvioi, että yleinen talous- ja markkinatilanne on avainasemassa kilpailukyvn kehittymisen kannalta. Tätä korostivat erityisesti teollisuusyritykset, joista monet ovat voimakkaan rakennemuutoksen kourissa.

Kilpailukyky muodostuu yrityksen sisäisten tekijöiden ja toimintaympäristön olosuhteiden yhteisvaikutuksesta. Myös päättäjien roolia pidettiin hyvin keskeisenä ja heiltä toivottiin jatkossa entistä yrittäjälähtöisempää politiikkaa. (Kuva 7.)

Kuva 7. Tilannetekijöiden merkitys yritysten kilpailukyvn muodostumisessa

Tuloksissa huomio kiinnittyy myös siihen, että niin sanotun myöhemmän kasvuvaiheen yrityksissä toivotaan yhteiskunnan päättäjiltä aktiivisuutta yritysten auttamisessa. Tämä viittaa siihen, että jo pidempään toimineet yritykset kokevat jäävänsä usein oman onnensa nojaan, kun yhteiskunnan yhä niukkenevia resursseja suunnataan voimakkaasti alkuvaiheen yritysten ja aloittavien yrittäjien neuvontaan.

5 Miten tutkimus tehtiin?

Tutkimus toteutettiin kyselytutkimuksena, johon vastauksensa antoi yhteensä 765 pkyönantajaa. Aineisto on edustava otos EK:n jäsenyrityksistä, joista 96 prosenttia on pkyrityksiä.

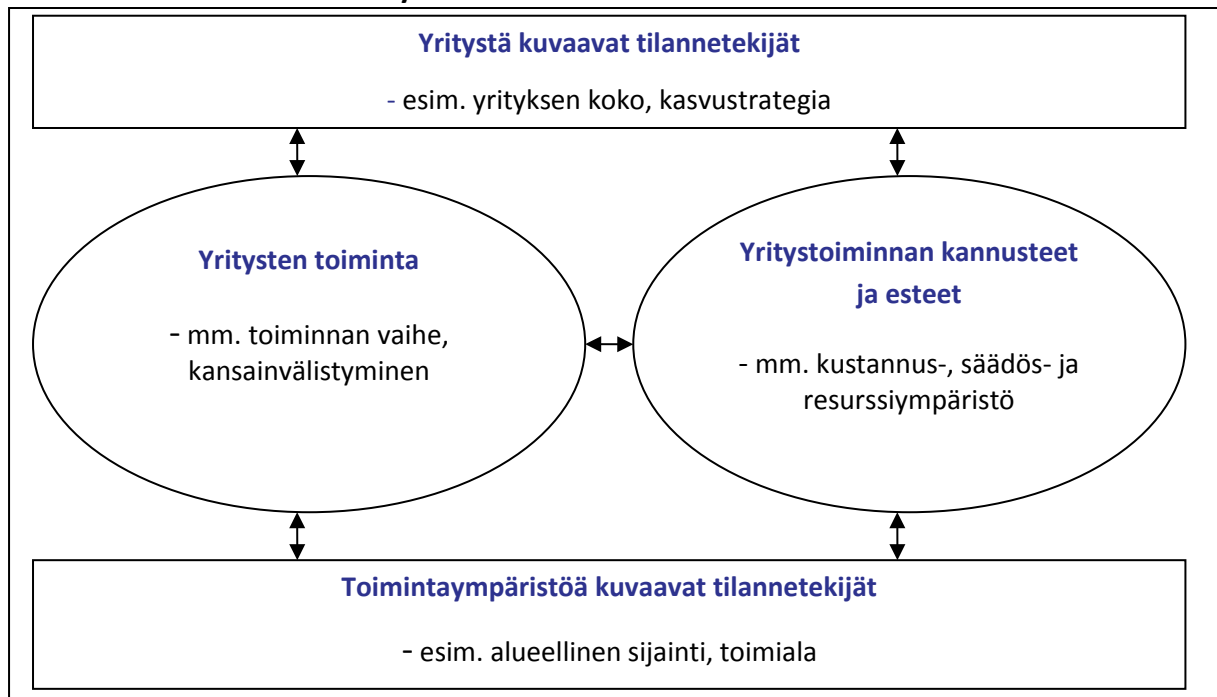
Tutkimuksessa esitetyt kysymykset koskivat kahta aihekokonaisuutta:

- 1) Yritysten toiminnan nykytilanne ja tavoitteet
- 2) Yritysten kustannus-, säädös- ja resurssiympäristön toimivuus ja kehittämiskohteet

Tutkimuksella selvitettiin, kuinka yrittäjät kokevat nykyisen toimintaympäristön sekä millaisia tekijöitä he pitävät toimintansa kannusteina tai esteinä. Vastauksia tarkasteltiin sen mukaan, miten tavoitteiltaan erilaisten yritysjohtajien ja eri yrityskokoluokkien vastaukset erosivat toisistaan.

Kuvassa 8 on esitetty tutkimuksen viitekehys, jota on käytetty kysymyslomakkeen suunnittelussa ja aineiston analysoinnissa.

Kuva 8. Tutkimuksen viitekehys

Lisätiedot:

EK:n asiantuntija Jari Huovinen, puh. 040 861 4582, etunimi.sukunimi@ek.fi

Elinkeinoelämän keskusliitto EK
PL 30 (Eteläranta 10), 00131 Helsinki
Puhelin 09 420 20
ek@ek.fi
www.ek.fi
Twitter: @Elinkeinoelama

Lisätietoja:
Jari Huovinen
Asiantuntija
Pk-toiminto
Puhelin 09 4202 2810
jari.huovinen@ek.fi

Raportti internetissä:
www.ek.fi/julkaisut

Marraskuu 2014